

Wegwijzers in de Bijbel

Het verhaal van de Bijbel op eenvoudige manier verteld

26. Jozef overlijdt, Mozes wordt geboren

Bijbelgedeelte: Genesis 50:15-26, Exodus 1:1 tot 2:10

Jozefs broers worden bang

Nadat de hele familie Israël van de begrafenis van hun vader in het beloofde land was teruggekeerd in Egypte, werden de broers van Jozef ineens bang. Misschien dachten ze: Waarom deed Jozef tot nu toe eigenlijk zo vriendelijk tegen ons? Was het omdat hij zijn vader wilde zien, en bleef hij vriendelijk zolang zijn vader er nog was? Hoe het ook zij, nu was hij dood en begraven, en zij vroegen zich af wat er zou gaan gebeuren. Toen zij kort na hun terugkeer bij elkaar zaten, in de schaduw van een boom, of in de ochtend- of avondkoelte – Jozef was er natuurlijk niet bij – zei één van hen: "Als Jozef zich nu maar niet tegen ons keert en zich wreekt voor alle ellende die wij hem hebben aangedaan". Nee, mompelden ze allemaal.

Waarom waren zij daar nu ineens zo bang voor? Jozef had hen toch verteld dat hij begreep waarom hij in Egypte was? Zij hadden hem wel als slaaf verkocht, maar dat paste in Gods plan om zijn hele familie van de hongerdood te redden. En was dat niet gebeurd? Ze waren allemaal in goede gezondheid, en hadden intussen veel kinderen en kleinkinderen. Ze wisten toch ook dat Jozef hen dus alles vergeven had? En zou hij, die God in alles gehoorzaamde, dan zomaar zijn vergeving veranderen in wraak? Maar ze dachten daar in hun angst niet aan.

Ze bespraken hoe ze er achter konden komen wat Jozef van plan was. Ze durfden niet zelf te gaan – of misschien konden ze ook niet zomaar het paleis van de Farao inlopen – en stuurden een dienaar met een boodschap voor Jozef: "Voordat hij stierf heeft je vader ons opgedragen je dit verzoek over te brengen: 'Vergeef je broers hun schandelijke misdaad, Jozef. Ze hebben je in de ellende gestort, maar wees nu zo goed om de dienaren van de God van je vader die misdaad te vergeven'". Dat was natuurlijk helemaal niet waar: hun vader zou zoiets nooit gedaan hebben. Hij wist dat Jozef hen vergeven had, en alleen maar blij was dat God hen van de dood had gered en ze weer allemaal bij elkaar woonden. Toch was het ook goed om te zien, dat ze echt inzagen dat zij een misdaad hadden begaan, en dat ook wilden toegeven.

Jozef had geen idee wat er in de hoofden van zijn broers rondspookte, en was verbaasd en verdrietig toen hij hun boodschap ontving. Hij barstte in tranen uit en liet zijn broers komen. Die wisten niet wat Jozef zou gaan zeggen. Ze vielen voor hem op de knieën, en zeiden dat ze wel zijn slaven wilden worden – met andere woorden: dood ons niet. Maar Jozef zei dat ze moesten gaan staan, omdat hij geen enkel kwaad tegen hen in de zin had, en dat zij dus niet bang hoefden te zijn. Dat stelde zijn broers gerust, zeker toen Jozef ook nog zei dat hij voor hen en hun kinderen zou zorgen.

Jozef overlijdt

Maar mensen leven niet voor altijd. Ook Jozef werd ouder en ouder. Toen hij honderdtien jaar was, voelde hij dat zijn einde naderde. Op een dag riep hij zijn broers bij zich. En dan zien we dat hij geloofde wat God tot zijn overgrootvader Abraham had gezegd: “God zal zich jullie lot aantrekken: Hij zal jullie uit dit land wegleiden en je naar dit land brengen dat Hij onder ede aan Abraham, Isaak en Jakob heeft beloofd”. Jozef wilde echter niet, net als zijn vader, in het beloofde land begraven worden. De Egyptenaren balsemden het dode lichaam van een Farao zo goed, dat het eeuwen goed kon blijven. Jozef wilde juist dat zijn gebalsemde lichaam in Egypte bleef, als herinneringsteken dat zijn familie ooit weer naar het beloofde land zou gaan. Hij vroeg zijn broers om hem plechtig te beloven dat zij, wanneer God hen naar het beloofde land zou brengen, zijn sarcofaag met zijn lichaam daarin mee zouden nemen.

Een andere Farao op de troon van Egypte

Na de gebruikelijke rouwperiode die voor een Farao in acht werd genomen, ging het leven door zoals het was geweest, tot er een machtswisseling kwam. Dat gebeurde nogal eens in Egypte, net als in andere landen. De nieuwe Farao was een heel ander man dan de Farao of Farao's vóór hem. Toen hij bezig was orde op zaken te stellen, kwamen ook de Israëlieten in beeld. Dat waren vreemdelingen, die ook nog eens in het vruchtbaarste gedeelte van Egypte woonden: de Nijldelta.

Nu moeten we bedenken dat er in Egypte toen eigenlijk helemaal niet zoveel mensen woonden. Ze werden meestal niet oud, en er stierven ook veel kinderen. De nieuwe Farao zag dat er zoveel Israëlieten waren, dat ze een gevaar konden gaan betekenen voor de Egyptenaren. Misschien zouden ze zich in een oorlog aansluiten bij de vijand, of op een dag zelf de macht willen grijpen en een Farao aanstellen. Daarom stelde hij de priesters (die veel invloed hadden op de staatszaken) en zijn raadsheren voor, het aantal Israëlieten niet meer te laten groeien. De Farao dacht dat als hij hen heel hard en lang liet werken, ze geen zin en kracht meer zouden hebben kinderen te krijgen. Daarom liet hij hen als slaven werken aan zijn grote bouwprojecten. Maar het tegenovergestelde gebeurde: de Israëlieten kregen juist meer kinderen.

De wreedheid van de Farao

De Egyptenaren begonnen daarom een hekel aan hen te krijgen. Ze haatten hen zo, dat ze hen nog harder lieten werken en mishandelden als zij van uitputting niet meer konden. Daarnaast had de Farao een nog gemeener plan. Omdat het aantal Israëlieten maar bleef groeien, gaf de Farao aan de Israëlitische vroedvrouwen, die de vrouwen hielpen bij de geboorte van hun kinderen, bevel dat zij de jongetjes die geboren werden meteen moesten doden. Maar dat deden die vroedvrouwen natuurlijk niet! Toen de Farao dat merkte, en hen vroeg waarom zij zijn bevel niet gehoorzaamden, zeiden zij dat de Israëlitische vrouwen zo sterk waren, dat ze geen vroedvrouw lieten komen. Uiteindelijk ging de Farao over tot een vreselijke maatregel: Hij gaf alle Egyptenaren bevel om goed op te letten of er bij een Israëlitische vrouw een kind was geboren (wat natuurlijk eenvoudig te zien was aan de buik van die vrouw, en te horen als er een baby hilde), te onderzoeken of het een jongetje was, en dat dan in de Nijl te gooien.

Het geloof van Jochebed en Amram

De Egyptenaren werden zo een soort geheime politie van de Farao, die zomaar de huizen van de Israëlieten konden binnenvallen en hun wrede werk doen. Wat een verdriet moet er onder de Israëlieten zijn geweest... Maar er was een vrouw – Jochebed – die zich niet liet afschrikken, evenmin als haar man Amram. Waarschijnlijk had zij vooraf al een plan gemaakt en met haar man besproken, voor het geval zij nog een jongetje zou krijgen – ze hadden al een zoon die Aäron, en een dochter die Mirjam heette. Toen er inderdaad een jongetje werd geboren, verborg de vrouw het kindje drie maanden. Dat betekent dat ze ook alles had moeten doen om niet te laten merken dat ze zwanger was, en na de geboorte de baby stil moest houden. Na drie maanden lukte het niet meer haar kindje verborgen te houden. De volgende stap in het plan moest nu worden gedaan. Die paste in de lijn van wat de Farao wilde, namelijk de jongetjes in de rivier de Nijl gooien. Zij was niet ongehoorzaam aan dat bevel, maar gaf er een eigen uitleg aan: ze gooide hem niet zomaar in de Nijl, maar deed hem eerst ergens in, zodat hij niet meteen zou verdrinken. Ze nam een biezen mand, maakte die waterdicht met pek en teer en legde haar kindje daarin. Daarna zette ze de mand tussen het riet langs de oever van de Nijl. Daarna ging ze naar huis, vast en zeker biddend dat haar jongetje door goede mensen gevonden zou worden en niet verdrinken. Er voeren veel schepen op de Nijl en de rivier mondde uit in zee... Er kon dus van alles gebeuren.

Het kind wordt aangenomen als zoon van een prinses

Haar dochtertje Mirjam verborg zich op een afstandje tussen het papyrusriet, om te kijken wat er zou gebeuren. Het duurde niet lang of er kwam een prachtige boot aan, met een prinses, de dochter van de Farao, en haar dienaressen. Ze hielden stil vlakbij de plek waar het mandje nog altijd

lag, en stapten uit. De prinses ging zich baden, en haar dienaressen liepen langs de oever heen en weer – misschien om te kijken of alles veilig was. Plotseling riep één van hen dat zij een mandje in het riet zag. O nee, dacht Mirjam misschien, uitgerekend de dochter van de Farao moet het vinden. Nieuwsgierig kwamen ze allemaal kijken. Toen de prinses hen hoorde praten, vroeg zij wat er aan de hand was. Snel brachten ze haar de mand. Langzaam opende ze het deksel en zag een heel mooi jongetje, dat begon te huilen toen het haar zag. Gelukkig was de prinses niet zoals haar vader. Ze zag meteen dat het een Israëlitisch jongetje was en kreeg medelijden met hem. Maar wat moest zij doen? Ze kon niet zomaar met dit Israëlitische baby'tje naar huis gaan, want wat zou haar vader zeggen? Toen Mirjam zag dat tot zover alles goed ging, kwam zij tevoorschijn en liep naar hen toe. Zij bood aan onder de Israëlitische vrouwen een voedster voor het kind te zoeken. “Ja, doe dat maar”, zei de prinses, en Mirjam ging natuurlijk direct haar moeder halen. De prinses zei tegen haar: “Neem dit kind mee en voed het voor me. Ik zal u ervoor betalen”. Dit betekende niets anders dan dat de prinses het kind wilde adopteren als haar eigen zoon. Zo werd het dan ook geregeld. Jochebed was al lang blij dat haar jongetje bleef leven, en dat zij er ook zelf nog een tijdje voor mocht zorgen. Voor de rest liet zij het aan God over. Ze nam haar kindje mee en voedde het tot het groot genoeg was om naar de prinses te brengen. Ze bracht het zelf, en de prinses nam het jongetje liefdevol aan. Ze zei tegen Jochebed dat zij het Mozes wilde noemen, “want”, zei ze, “ik heb hem uit het water gehaald. Het lijkt wel een sprookje, zul je misschien denken, maar baby's worden wel vaker te vondeling gelegd. Ook waren er in Egypte nogal wat problemen met baby's, zodat de prinses misschien ook dacht dat adopteren van een sterke baby beter was. Ook hebben we al eerder gezien dat God de dingen wonderlijk kan laten lopen, zoals in het geval van Jozef. Met Mozes had God ook een plan, en daarom moest dit met hem zo gaan.

Mozes wordt opgevoed aan het hof van de Farao

In het verhaal in het boek Exodus wordt verder niets verteld over de opvoeding die Mozes kreeg. Het gaat meteen verder met de tijd dat hij volwassen was. Leefde hij in het paleis van de Farao, of had de prinses een eigen huis? Heeft de Farao hem als een kleinzoon aangenomen en behandeld? Uit wat er op andere plaatsen in de Bijbel over Mozes wordt gezegd, kunnen we zien dat de prinses hem liet opvoeden als haar eigen zoon. Hij kreeg onderwijs – waarschijnlijk van de priesters – in alle kennis van de Egyptenaren. Daarvoor heeft hij natuurlijk moeten leren lezen en schrijven. Dat voorrecht hadden alleen belangrijke mensen in Egypte. Dit kwam van pas, omdat Mozes later van God de hele geschiedenis van de schepping tot het ontstaan van het volk Israël moest opschrijven. Door zijn kennis werd hij in Egypte “een machtig man in woord en daad”.